

PROGRAM ARCHITEKTURA PRO KOMUNÁLNÍ POLITIKU

Česká komora architektů (ČKA) soustavně upozorňuje na nedostatečné reflektování tématu architektury a péče o kulturní prostředí v prioritách většiny zastupitelů. Důsledná péče o naše bezprostřední prostředí se přitom přímo odráží na kvalitě našich životů, a proto by jí měla být přikládána nemalá váha.

Náš svět se skládá ze vztahů (sociálních, ekonomických...) a prostředí, ve kterém se tyto vztahy odehrávají. Většina politiků se bohužel primárně soustředí na vztahy a prostředí buď nevnímá, nebo řeší pouze jeho nutnou údržbu. Neuvědomují si, že kvalitní prostředí přitahuje občany a živí aktivitu ve městech a obcích. Investice do kvalitního prostředí se tak slovy dneška opravdu vyplatí. Smyslem tohoto materiálu je zahrnutí architektury (kulturního prostředí) jak do programů kandidátů v obecních volbách, tak do požadavků občanských iniciativ, které po kandidátech vyžadují přihlášení se k péči o kulturní prostředí, pokud se k tématu nepřihlásí sami nebo se k němu přikloní jen částečně. Navíc je také dlouhodobějším podkladem pro informování občanů, které konkrétní kroky mohou kulturní prostředí pozvednout.

Materiál je obecný, je vhodné jej proto doplnit o konkrétní místní problémy. Doporučujeme nepředjímat řešení těchto problémů, ale požadovat jejich řešení kvalitními odborníky se zapojením veřejnosti. Česká komora architektů, která je ze zákona pověřena péčí o kvalitu kulturního prostředí, je připravena státní správě, samosprávě i veřejnosti poskytnout k otázkám spojeným s místním rozvojem a péčí své konzultace, v některých případech i bezplatně. Rozsah jednotlivých bodů je zároveň potřeba přizpůsobit velikosti sídla. Vytčené body mají sice význam samy o sobě, v celku se však jejich efekt násobí.

Materiál je zároveň vhodným podkladem pro stanovení společných cílů politických stran v koaličních smlouvách.

1. Strategický plán jako společná dohoda obce

Řada obcí má strategický plán. V praxi je bohužel často nevýznamným formálním dokumentem.

Ze strategického plánu se musí stát zásadní dokument obce. Její celková vize, která vznikla po široké diskusi. Součástí strategického plánu bude text i grafická část s přehledným vyznačením záměrů a časovým plánem. Nabídne obci zpětnou vazbu jejího vývoje a bude dohodou nad prioritami. Bude obsahovat plán investic a mapu majetku obce i míst vhodných pro architektonické soutěže (soutěže o návrh) a pocitovou mapu. Bude posouzena i kvalita historických budov a lokalit včetně brownfieldů, aby mohl být dopředu připraven plán jejich využití. Strategický plán bude zpracováván či aktualizován prioritně a první výstupy, které určí prioritní místa a témata, budou do konce prvního roku. Zahájení prací proběhne formou participace k tomuto celkovému tématu. Součástí strategického plánu bude i nastavení získávání potřebných informací k sledování jeho plnění, zejména ekonomických dat, vstupů od občanů a ukazatele kvality života. Strategický

plán bude podkladem územního plánu. Hodnocení jeho vývoje a užívání bude probíhat jednou ročně s případnými korekcemi. Důležitější pro jeho zpracování ale bude vždy kvalita, nikoliv čas.

2. Srozumitelnou a jasnou podobu územního plánu

Většina obcí má územní plán. Bohužel je to často formální dokument, který slouží pouze k vypořádání individuálních požadavků, nikoliv k odbornému doporučení směřování obce. Ostatní nástroje územního plánování zůstávají nevyužity.

Z územního plánu se stane zásadní dokument obce, její prostorová vize. Aktivní mediace a participace strategického plánu směrem k veřejnosti přejde plynule do aktivní mediace a participace územního plánu. Důležité lokality a témata (rozvojové plochy, centrum, rozvržení veřejného prostoru – včetně zeleně a všech druhů dopravy) budou před zpracováním územního plánu prověřeny územní studií či studiemi. Územní plán bude obecně srozumitelným dokumentem a bude obsahovat výkres urbanistické koncepce. Péče bude v rámci územního plánu věnována i krajinnému plánování a propojení obce s krajinou. Pozemkové úpravy budou probíhat zároveň se zpracováním územního, případně krajinného plánu nebo až po něm.

3. Zodpovědnou správu městského majetku

Většina obcí nemá přehledné znázornění svého nemovitého majetku ani strategii péče o něj. V důsledku toho se rozhodují neodpovědně a nepřehledně. Nejen pozemky, ale i budovy často leží nevyužitě.

Součástí strategického plánu bude mapa městského majetku i varianty strategie nakládání s majetkem města. Veřejné investice budou konzultovány s městským architektem. Bude zpracována mapa nevyužívaných městských pozemků a budov a umožněno a podporováno jejich alternativní využití, a to i krátkodobé. Bude probíhat vyhodnocování nákladů na údržbu komunikací, veřejných prostorů a provozu veřejné dopravy – aby bylo možné srovnávat různé části a optimalizovat je při nové zástavbě či přestavbách.

4. Zaměření na konkrétní projekty či problematiku (např. zelená páteř, prostředí řeky, nevyžívané areály/budovy, krajina v okolí města apod.)

Zvýšená péče bude věnována těmto problémům města ... (*doplníte dle vlastního uvážení*), aby byly řešeny celkově se zapojením kvalitních odborníků a za účasti veřejnosti. Tyto problémy budou vytipovány v rámci participace na tvorbě či aktualizaci strategického plánu během prvního půl roku a postup jejich řešení bude zahrnut do strategického plánu. Řešení problémů bude připraveno dle jejich priority bez ohledu na případné dotace, tak aby se jim věnoval dostatečný čas a mohla být zapojena veřejnost. Současně bude prověřována možnost získat na realizaci dotační podporu.

Zlomek nemandatorní části rozpočtu (například 1 %) bude věnován přímo formou participativního rozpočtu na realizaci námětů, které vzejdou ze strany občanů.

5. Využívání dotací pro kvalitní kulturní prostředí

Většina obcí přistupuje k dotačním programům pouze jako k možnosti získat finance. Výsledkem jsou projekty připravené ve spěchu bez zájmu o řešení problémů místa. Často se pouze nahradí dožilé materiály a celkový nevyhovující charakter prostředí se ponechá. Mnohdy se jedná o návrat k původní situaci bez ohledu na nové možnosti a již proběhlé intervence samotných uživatelů. Výsledkem je frustrace uživatelů a nezájem o ovlivňování prostředí.

Město bude připravovat projekty řešení míst k regeneraci průběžně podle potřeby. Ve většině případů se bude jednat o první projektovou fázi studie, která bude dopracována při „oživení“ akce. V projektech bude zahrnut i management veřejného prostoru včetně prostředí sídlišť. Před přípravou zadání projektů bude probíhat participační proces. Kvalitní existující stavby a prostředí budou přednostně rekonstruovány a revitalizovány namísto rozsáhlých asanací ve snaze co největšího příjmu z dotace. Při sledování možných dotačních titulů město zapojí i městského architekta a využije informační podpory České komory architektů.

6. Cílenou podporu výtvarné intervence a regulace reklamy

Většina obcí v posledních 25 letech rezignovala na výtvarná díla ve veřejném prostoru. Od 60. let v západní Evropě a USA stát nebo města věnují část veřejné investice na výtvarné intervence. V ČR byla tato tradice zrušena. Města u nás rezignovala i na grafickou kvalitu svého prostředí a jsou často přeplněna nekvalitní a agresivní reklamou, a to i na veřejných pozemcích a budovách.

Město se zaváže k povinnosti investovat zlomek z veřejné investice (například 1 %) do výtvarné složky jako součásti této investice. Výtvarné intervence budou součástí strategického plánu. Město zpracuje regulaci reklamy na svém správním území. Kontrolní funkci bude mít architekt města.

7. Výběr zpracovatelů na základě kvality

Většina obcí vybírá zpracovatele veřejných zakázek pouze podle ceny bez ohledu na kvalitu. Bývá to zdůvodňováno strachem z obvinění ze subjektivního hodnocení. Výsledkem je výběr nejlevnějšího zpracovatele bez znalosti, jakou práci odvede. Při stejném způsobu výběru by se např. sólista opery vybíral pouze podle ceny. Zejména u projektů se ale rozhoduje i o ceně budoucí stavby a provozních nákladech, tedy o 10- až 100násobně větší investici. Podobné to je u zpracovatelů územních plánů. Bez posouzení akce jako celku dochází k plýtvání městskými financemi.

Zpracovatelé projektů i staveb nebudou vybíráni pouze podle ceny. U výběru projektantů bude zohledňována i cena budoucí stavby a jejího provozu. Ve výběrech budou používány poroty

s nadpoloviční většinou nezávislých odborníků (zejména u projektů). Pro výběr projektantů strategického plánu, územního plánu, urbanistických studií, veřejných prostranství i budov a výtvarných intervencí bude využita soutěž s předkládáním návrhů. Tento postup bude použit i pro soutěže malého rozsahu, které mohou být i vyzvané se zúžením účastníků na základě hodnocení portfolií porotou následné soutěže. Jiný způsob výběru bude zdůvodněn. Hlavní architekt bude vybrán ve výběrovém řízení převážně odbornou porotou.

8. Znovuzavedení funkce městského architekta

Většina obcí nemá architekta města. Nikdo nepečuje o komplexní rozvoj obce se znalostí strategického a územního plánu. Pokud obec hlavního architekta má, je často pouhým úředníkem schvalujícím různé záměry v území. Nemá aktivní úlohu ani prestiž.

Bude zřízena či posílena pozice architekta města v rozsahu dle možností obce (celý nebo částečný úvazek či forma externí spolupráce). Bude se jednat o konkrétní osobu na konkrétní dobu (například 10 let). Bude administrovat architektonické soutěže s předchozí participací obyvatel. Bude vyvíjet osvětovou a výchovnou činnost směrem k většímu zájmu veřejnosti, a zejména dětí a mládeže o prostředí. Bude spolupracovat se školami a seniorskými kluby na vzdělávacích projektech. Bude schopen vést nebo se podílet na participaci a mediaci s občany i developery a stavebníky. Bude nabízet odborné služby obcím ve správním území. Bude mít přehled o grantech a pomůže při čerpání grantů týkajících se veřejného prostoru a prostředí včetně krajiny. Bude dohlížet na kvalitu městských investic do výstavby a správy a bude je koordinovat. Využije spolupráce s Českou komorou architektů a připraví lokality vhodné pro ideové zpracování studenty. Na základě těchto ideových řešení může být následně připraveno zadání soutěží o návrh.

9. Zapojení občanů

Většina obcí se nevěnuje aktivní komunikaci se svými občany. Pokud ano, tak spíše nárazově a obtížně hledá jak mediátora, tak partnery takových setkání.

V návaznosti na strategický plán a územní plán bude kontinuálně probíhat aktivní mediace města s občany, jejíž součástí je participace ke konkrétním tématům. Vhodné je mít ve městě komunitního koordinátora (mediátora), v pracovním poměru dle vytíženosti podobně jako v případě městského architekta, který průběžně aktivně představuje činnost města a hledá způsoby zapojení veřejnosti. S komunitním koordinátorem bude úzce spolupracovat architekt města (pokud jím sám není) jako mediátor územního rozvoje. Plánovací setkání budou kvalitně připravena a facilitována. Česká komora architektů k participaci, která se týká prostředí města, nabídne školení.

10. Vzdělávání veřejnosti

Většina obcí se nevěnuje vzdělávání občanů v zájmu a péči o prostředí. Tento nezáměr vede k pasivitě a nezájmu o společné prostředí. Zvyšuje lhostejnost a vandalismus. Brání přebírání osobní odpovědnosti a identifikaci s prostředím a hrdosti „být odtud“.

Město se bude věnovat vzdělávání veřejnosti v zájmu o prostředí, ve kterém žije, a motivovat ji k odpovědnosti. Do spolupráce budou zapojeny školy, seniorské organizace a ostatní kulturní instituce města. Školy budou podporovány v účasti na vzdělávacích programech týkajících se zájmu a péče o architekturu – kulturní prostředí. K tomu bude využit architekt města, spolupráce s Českou komorou architektů a neziskovými organizacemi, které se péčí o kulturní prostředí a vzdělávání v něm věnují.

K uplatňování všech těchto deseti bodů jednoznačně přispěje jasně vymezený **harmonogram pro dané volební období**. Většina zástupců obcí a měst nemá jasný časový ani věcný plán na volební období se stanovenými prioritami a termíny. Je proto zásadní, aby nové vedení co nejdříve zveřejnilo časový plán jednotlivých kroků pro celé volební období s uvedením jejich priorit. Strategickému plánu a zapojení občanů bude věnován zejména první rok. Přípravě podrobných zadání projektů s participací veřejnosti a soutěží o návrh je vhodné vyčlenit druhý rok. Třetí rok doporučujeme zpracovávání projektů a čtvrtý rok jejich realizaci. Menší akce lze realizovat již dříve, větší budou naplánovány v adekvátním rozmezí, aby byla upřednostněna kvalita před termínem, a to bez ohledu na volební období.

Ing. arch. Petr Lešek, petr.lesek@projekttil.cz

22. 10. 2014